

zelfde moment zeker dat Jezus Christus ook zijn Verlosser is.

Deze primaire, directe, niet verder analyseerbare zekerheid, die in het geloof meekomt, er inherent aan is, moet altijd scherp worden gezien en ze moet onderscheiden worden van wat daar later bij kan komen en inderdaad ook bijkomt.

Het geloovende kind des Heeren kan zich in de geloofsactie realiseren, dat het inderdaad gelooft, de gave des geloofs heeft ontvangen. Het kan verder ontdekken, dat er liefde kwam in plaats van haat, berouw over de zonde, gebed, zoeken van de dingen die boven zijn, lust in 's Heeren dienst enz. Met vreugde zal de geloovende mensch die ontwaren — ze zijn gaven, vruchten des Geestes! Van 's menschen zijde zijn die vruchten er gekomen „uit het geloof“. Zonder geloof is er van al die dingen geen sprake. En als ze er eenmaal door het geloof gekomen zijn, kunnen ze ook alleen geloovende, door het geloof, worden gezien en herkend als „bewijzen“ van de inwoning des Geestes. Vooral als de geloovige geloovend zijn levensweg overziet kan hij zien opglanzen de lichtsporen van Gods zorg en werk en gaven in zijn leven.

En zóó komt er dat „vertrouwen op de werken“. Maar dat is nooit iets anders, nooit iets meer, dan een bevestiging van de zekerheid, die in het geloof zelf reeds gegeven is.

We komen nu aan Calvijn's beschouwing, die hij bij zijn verklaring van 2 Petr. 1:10 geeft. Dr. I. geeft helaas alleen maar een paar fragmenten in zijn brochure.

Calvijn schrijft dan: Hij (Petrus) concludeert, dat dit de eenige manier is, waardoor wij moeten bewijzen, dat wij door den Heere naar waarheid verkoren en niet tevergeefs geroepen zijn, indien de goede conscientie en de zuiverheid des levens aan de belijdenis des geloofs beantwoordt. Hij legt er evenwel ook in, dat er meer ijver en nauwgezetheid moet betoond worden, omdat hij tevoren gezegd had, dat het geloof niet onvruchtbaar moet zijn.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

XIII.

Aankomende predikanten. Catechismus. De pastoor te Vaassen. Predikdiensten. Verslag van den staat der gemeenten. Kwestie tusschen predikanten en schoolmeester te Hattem. De pastoor van Ermelo, etc. Deputaten.

Acta classis gehalden binnen Eep, afgang den 15 April Anno 1600.

1. Nach anropinge Goedes sind door de gemeinen stemmen geëligert in praesidium Wilhelmus Wirtfeldius, in Assessorem Johannes Zutterius, in scribam Johannes Voskull.

2. Sind erschinen von Harderwick Wilhelmus Wirtfeldius deinar ende Wolter von Woltinge, ouderling. Von Elburg Winandus Johannis, deinar; ende Conrad Nagge, ouderling. Von Neikerken, Johannes Zutterius, deinar ende Antonius von Alden-Barnevelt ouderling. Von Hattem, Johannes Sanders, deinar, ende Peter Gerrisen ouderling. Von Vortheusen Wolterus de Brun, deinar, sonder ouderling. Dese sind gecompert mit gehorlick credenten; Maer dese navolgende sonder ouderlingen end credens beven: Johannes Voskullius, deinar in Eep; Tilemannus Mylius von Neunspelt; Gosswinus Doren uth het Oude-bruck; Thomas van Dinstlaken van Oeun; Wimmarius Stipelius von Ermel; Reinerus Winckopius von Barnevelt; Timannus Alberti von Garder; Jacobus Schonhovius von Herde; Wesselus Groningensis von Dorspelt; Johannes Hesselius von Elspelt; Petrus Kintius von Putten.

Uth dem Classe von Arnheim sind mit credens erscheinen Jacobus Burschitus, deinar thot Arnheim ende Johannes Wittaeus (Wedaeus), deinar thot Brummen.

3. Sind vorgelesen de Acta classis lastmal gehalden thot Elburg, ende wal darin beschlotten, dat in desen tegenwordigen classe solde gedan worden ist volgend affgehandelt.

4. Ist concludert dat der Deinar in Herde, Schonhovius privatim clausis jannus saal proponeren den 16 April mani hora 6 ende sal darnaer vor de Broderen ock geëxaminert werden.

5. Petrus Kintius heeft sein testimonia getont, ist vor guedt erkent.

6. Sind de Broderen des classis vermant geworden dat overmits sommige noch lichprediken doen, dat si deselve, achtervolgende de resolutie des Synod. generalis, door goede middelen, soude geduncken aff te stellen ende ganslich onderlaten.

7. Ist noch repetitie geschehen dat bey elken Deinar des Wordes in sein kerkenraad de Acta Nationalis Synodi sollen vorgelesen worden, ende von den ouderlingen ende diaconen onderteket.

8. Der Catechismus sal nerstiglich in den kercken den volcke von den Deinaren vorgehouden worden, darmit (opdat) de kinder darin ock onderricht worden.

Hierna volgen enkele opmerkingen over andere lezing van den tekst en beteekenis der woorden en dan gaat Calvijn aldus verder:

Nu ontstaat de vraag of de vastheid van onze roeping en verkiezing rust op de goede werken. Want indien dat zoo is, zal daaruit volgen, dat ze van ons afhangt. Evenwel leert de gansche Schrift, vooreerst dat de verkiezing Gods gefundeerd is in het eeuwig voornemen Gods, vervolgens, dat de roeping begonnen en voltooid wordt door Zijn genadige goedheid. De sophisten plegen dit getuigenis te misbruiken om dat wat uitsluitend tot Gods genade behoort, op ons over te dragen. Doch zonder eenige moeite wordt hun spitsvondigheid weerlegd. Want indien iemand het zich zoo voorstelt, dat een krachtige roeping bij menschen beantwoordt wordt, zal daarin niets ongerijms zijn: men mag het evenwel verder uitstrekken (n.l. zoo), dat een ieder door vroom en heilig te leven zich in zijn roeping bevestigt. Maar ik zeg dat hieruit valscheit wordt afgeleid wat de sophisten met nadruk beweren: want dit bewijs is niet aan de oorzaak ontleend, maar eerder aan het teken of het gevolg. Verder is dit geen belemmering hiervoor, dat de verkiezing er een is uit genade: en het bewerk ook niet, dat het in onze hand of goeddunken is de verkiezing vast te maken. Want zoo staat de zaak: God roept krachtadig hen, die Hij voor de grondlegging der wereld naar Zijn verborgen besluit voorverordeneerd heeft ten leven, eveneens begeleidt Hij den onafgebroken loop der roeping met Zijn louere genade. Maar omdat Hij ons tot dit doel verkiest en roept, dat wij rein en onbevlekt zouden zijn voor Zijn aangezicht, wordt de reinheid des levens niet ten onrechte een teken (specimen) en een bewijs (documentum) der verkiezing genoemd, waardoor de geloovigen niet alleen voor anderen bewijzen, dat ze kinderen Gods zijn, maar ook zichzelf in dit geloof bevestigen (confirmant): zoo evenwel, dat ze ergens anders het vaste fundament stellen (sie tamen ut alibi statuunt solidum fundamentum). Ofschoon die vastheid, waarvan Petrus hier gewaagt, (naar mijn oordeel) niet teruggebracht moet worden tot de conscientie (referenda non est ad conscientiam): alsof de geloovigen zich voor Gods aangezicht zouden erkennen als verkoren en geroepen: maar ik vat het een-

9. Pelegrinus von Herde, pastor thot Vaesen, beschreven sinde ist gecompert, ende als he gefraget ist geworden off he, achtervolgende de resolutie des classis gehouden thot Elburg, ende sein darop gedanne beloffnisse, gecommuniceert heeft thot Apeldorn, heeft hi verklaert dat het selve niet gescheid ist, de schuld legende op sein krankheil di hi desen winter gedragen heeft, ende dat het gehelle inder noch nit verflotten ware, welches hem solde eindigen den ersten May. Then ander gefraget sinde ob he de Articulen der Nederlandischen belidenisse wilde onderteken als conform sinde Goedes wort, heeft geantwot, dat hi solkes weel doen wilde, wanneer he von seiner beroringe verlost sinde scriven konte. Then derden gefraget sinde na den Lehr des Catechismi geeft ther Antwot hi halt den selven goet in sua qualitate, ende ob he denselven onderschreven wilde, wil hi hem bedencken. De broderen des classis dit overlegende ende darbey bedenkende, wat in vorgegangen tiden deses angande met hem gehandelt ist, verstaen ende ordelen eindragtigh dat overmits hi so langen tidt gehadt heeft, ende so lange gedragen ist ende nochtans gehn runde verklaringen doen will, dat hi in Dinst des Wordes niet behor geliden the worden, ende derwegen door Autoritat des Synodi von seinem Dienst de facto the removeren.

10. Vorder so sind vorgelesen geworden de Acta des Synodi gehalden thot Harderwick, gehalden Anno '99 ende volgens gehandelt voor het enige dat den Brodern des Classis in vorg. Synodo was opgelacht.

11. De Deinaren des Classis hebben gelicker hand ondertekent de Articulen des gloves der Nederlandischer Belidenisse.

12. Deweil in dem Synodo beschlotten ist dat de Deinaren op den platten lande tho willen (ten gerieve) in den nagst gesittenen steden sollen prediken om haer selven dardor the exerceren, hebben de Broderen des classis voor goet angesehen, dat thot Harderwick predigen sollen de Deinaren von Ermel, Neunspelt ende Eep. Thot Elburg de Deinaren in Oude Broek, Elspelt ende Osterwolde, Thot Hattem de deinar von Herde, ock di von Oeun so verre he kan, ende datselve wanner si von deselve steden dartho beropen worden. Ende overmits de Deinar thot Putten in sein Dorp in der weken predigt, gelich als ock de deinar thot Voorthuisen, sind de selve hiervan entschlagen. Barnevelt ende Garderen excuseren haer door haer ouderdom.

13. Saal widerom gerepiteret werden in Synodo dat de Missiven geschreven ende gestellet sollen werden thi de Broderen des Synodi von malcanderen scheiden.

14. Widerom den Synodo vortstellen de sake belangende D. Johannem Mauritium Bergerum.

15. De Broderen des Classis ratificeren ende houden vor goet hetenige de kereke von Harderwick als gedeputert sinde von den classe gedan heeft in de beropinge Wimmari Stipelii thot den dinst des Wordes thot Ermel, ende in de beropinge Thomae von Dinstlaken thot den dinst des Evangelii thot Oeun. Ende overmits de vorg. deinar thot Oeun

voudigweg op van de zaak zelf (verum simpliciter de re ipsa accipio), omdat de roeping uit de heilichheid des levens vast blijkt.

Tot zoover Calvijn.

'Is bij het eerste lezen aanstonds duidelijk, dat zijn gedachten geheel in overeenstemming is met wat we in de Institutie vinden. Er is een bevestiging in het geloof door de waarneming van de „reinheid des levens“. Maar die is er alleen voor geloovigen (en — we moeten dat niet vergeten — dat zijn bij Calvijn menschen, die zeker zijn van hun deel aan Christus!). Bovendien staat die uit de aanschouwing der werken geboren bevestiging in het geloof naast, buiten de fundamentele, directe geloofszerkerheid. Die directe geloofszerkerheid ontstaat, doordat de geloovigen rusten op dat „vaste fundament“, dat niets anders is dan de genadige belofte Gods in Christus. Door dat rusten op de belofte alléén, wordt de conscientie „gegrondvest, opgericht en bevestigd“. Dat is: de spontane, subjectieve zekerheid des geloofs wordt geboren, waardoor de geloovigen zich voor Gods aangezicht als kinderen kennen en Hem: Abba, Vader, noemen. Tot die conscientie mag de „vastheid“, uit de werken verkregen, niet worden teruggebracht. Die „vastheid“ uit de werken moet de in de helofte Gods gefundeerde conscientie wel begeleiden en verifiëren, zóó zelfs, dat het permanent ontbreken van de goede werken, moet leiden tot de conclusie dat er geen waar geloof is, — maar ze kan er niet toe „teruggebracht“ worden! Ze geeft de echte „zekerheid des geloofs“ nooit! Op een andere plaats (bij 1 Joh. 3:19) noemt Calvijn een dergelijke, uit de beschouwing der werken voortspruitende, bevestiging van het geloof een „toevoegsel of een mindere steun tot versterking van het geloof, niet het fundament, waarop het rust“.

Zeer veel spreekt Calvijn over de tekenen enz. des geloofs (notae, specimina, documenta fidei). Nocht evenwel om daardoor tot zekerheid des geloofs te komen, maar altijd of om het geloof naar buiten aan anderen te openbaren, of om het reeds aanwezige geloof nader te bevestigen. Die bijkomende nadere verzekering is over heel de linie principieel onderscheiden van de in het geloof zelf gegeven, centrale, wortelzekerheid.

noch niet confirmert ist, saal Johannes Voskul den selven thot gelegener tidt confirmeren.

16. De von Harderwick hebben verklart den sinet haerer kercke door des Herren guad tamlich te wesen. Ende datselve noch taglichs wassel ende thot nemp. Ende dat dar twe dinge noch sind darin se der Broder adveiss begeri, eins dat overmits noch heimelicke vergaderinge von papisten in den heusen gehalden werden, dewelcke door de Autoritet des Magistrat niet belied en worden gelich den kerkenraad aldar so schriftlich als mündelich versocht heeft.

Het ander dat het lesen der Goedliker Schriftuer in der Kercken noch niet gebruck en wirt. Darop de broderen des classis seggen, dat angande dat erste den kerkenraadt in particulier solde spreken mit den Burgemeesteren di der saken weel thogedan sind, ende si bidde ende vermanen bey den Ersamen Raedt alle nerstigkeit the doen omb deselve the verhinderen ende aff the schaffen ende op het ander dat si vor stichtelich holden dat het lesen door bequam person angestellt werden.

17. Die Deinar von der Neikerken verklaert dat het tamlich staet met haeren kercken, doch dat het wassdom klein geschaltz wort.

18. De Deinar von der Elburg verklaert dat alle dinge richtig ende weel sind, met verhalen dat dar ock tamlich wassdom ist.

19. De Deinar von Hattum verklaert dat die stat harer kercken ende scholen weel wat better mochte wesen von wegen eeniger inconvenienten so darop geresen sind.

20. De Deinar in Oude-Broek verklaert dat hi noch gheen kereke offte gemeint opgericht ende dat het gehor ock noch niet so grodt en ist. Ock claget he over den koster dat hi sich niet richtig halt in sein Ampt.

21. Die Deinar von Oeun verklaert dat het gehor tamlich ist maer de Jonckers doen groot affbruck.

22. Wesselus van Dorenspeit verklaert dat het gehor tamlich.

23. Tilemannus Mylius verklaert dat hi een tamlich gehor heeft ende dat hi verhop door Goedes guad in korten dagen ein gemein an te fangen.

24. Timannus Alberti verklaert dat gehor tamlich te wesen maer sihet noch ghein middel omb ene gemeinte op te richten.

25. Barnevelt verklaert dat dar veil auditores sind, ock sommige haer thot den Avontmal verfogen — als het in den naest gelegenen kercken utgedelt wort.

26. Die von Voorthuisen verklaert dat he ein tamlichen auditorium hebbe ende dat het ock tamlich omb de gemeinte staet.

27. De von Herde verklaert dat de leuden wel tamlich ter kercken kommen. Maer door vermanen von Schatting dat de Schult onder die predicatie doet ende dat de krameren von der kercken felit hebben, doen dat het gehor klein wort.

28. De von Elspelt verklaert dat 't volck tamlich ter kercken kommen, doch dat sommigen seer beliedt worden door de wagens die von Hirde sorterende onder Harderwick omb holt the halen op de Sondag dar komen.

Merkwaardig institutie in veaaruit de geijden, dat zijan allerlei kehet fundamente in zichzelf ze

Hiermee willegen ons aanvWe kunnen

aven, dat in d en leiden vanoor zelfanalys onderstellen ge

En wat Car het eigen karaheid met krau geeft, is een :s van alles, wstaan.

Tenslotte. K komen alle kunnen ook all te versterken m te geloof.

H.

1) Zie over he 7. Dee: Het geleer, waaraan he

Een paar uitsp, dat Calvijn in grond des geloof

Dat ware imme moralis, een metl ambindt en die gemover de verze eelt...

Wel we door het bewus maar deze tenzij het s

ij. En d it der belofit dergeteekende.

Calvijn maakt us en de effecte

29. Petrus K kommen maer de kellerij d

30. De von F kerken gaen, * lopen omb te lage, seg oec d gehalden wort

31. Johannes bruck des Na vangen op the ende diaconen

erste dages se

32. Ist gefra den classis ste von malcande kosten vergade sam vergadert

gedelt worde geantwot dat

wordt, ende o gedeputerden eenig particul

soed olches sa

33. Indien d worden omb kercke de onh selve resen so

Classis in ge

34. Ob de linden des Clm geven angande man sal laten

ist, ende derh

35. De Brod dat de lidmate verfogen ahn haer kercken

dat si mit ein sein.

36. Ist gefra livilich wordt, of des Classis d

solden bediene wen, refereren des classis ge von den 14 ar

sinde also lui

37. Joh. Nuc geproponert e Vader bidden staen, dat hi l

Harderwick ge ende hebben l verbeteringh n

dat in dem nae sal geëxamine

38. Jacobus sein propositi von den classe stueck der Cl

weise ondersc deren des Cla aln sein antw goet behagen